

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Відокремлений структурний підрозділ
«Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника коледжу
з навчально-методичної роботи

 Г.В. Даниліна

«31» 08 2022 р.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

з навчальної дисципліни

«Державне та регіональне управління»
(назва навчальної дисципліни)

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
(шифр та назва галузі знань)

спеціальності 073 «Менеджмент»
(шифр та назва спеціальності)

Методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти денної форми навчання за спеціальністю 073 «Менеджмент»
(шифр та назва спеціальності)

з навчальної дисципліни «Державне та регіональне управління»
(назва навчальної дисципліни)

Відокремленого структурного підрозділу «Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету». – Кривий Ріг, 2022. – 15 с.

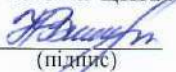
Укладач: викладач, к.е.н. Кравченко Любов Олександрівна
(посада, наук. ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Методичні вказівки до проведення практичних
занять обговорено на засіданні
кафедри/циклової комісії
менеджменту та логістики
(назва кафедри/циклової комісії)

Протокол № 1
від « 28 » 08 2022 р.

Завідувач кафедри/

Голова циклової комісії

 Смирнова Н.В.
(підпис) (П.І.Б.)

ПОГОДЖЕНО

Завідувач

навчально-методичного кабінету

 Кольчак М.М.
(підпис) (П.І.Б.)

« 30 » 08 2022 р.

1. Вступ

Дані методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент» для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Державне та регіональне управління».

Вивчення навчальної дисципліни «Державне та регіональне управління» має на меті забезпечити підготовку здобувачів вищої освіти для майбутньої самостійної практичної роботи на основі опанування наукових підходів до організації процесу державного та регіонального управління.

Методичні вказівки складені відповідно до робочої програми навчальної дисципліни і відтворюють її архітектуру.

2. Тематичний план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Семестр
1	2	3	4
Розділ №1. «Сутність і методологія державного та регіонального управління»			6
1.1	Економічна природа державного регулювання економіки	2	
1.2	Світовий досвід регулювання економіки	2	
1.3	Структуруючі частини, цілі, сфери та принципи державного регулювання економіки	2	
1.4	Функції державного регулювання економіки та їх розмежування за рівнями управління	2	
1.5	Інструменти державного регулювання економіки	2	
1.6	Методи державного регулювання економіки	2	
	Всього за розділом №1	12	
Розділ №2. «Норми і засоби державного та регіонального управління»			
2.1	Норми і нормативи державного регулювання економіки	2	
2.2	Засоби державного регулювання економіки	2	
	Всього за розділом №2	4	
Розділ №3. «Сфери та об'єкти державного та регіонального управління»			
3.1	Особливості державного регулювання окремих сфер та об'єктів	2	
3.2	Державне регулювання охорони природи та природокористування	1	
	Всього за розділом №3	3	
Всього за 6 семестр		19	
Всього за навчальною дисципліною		19	

3. Інструктивно-методичні матеріали до проведення практичних занять

Регулювання економіки за рівнем управління поділяється на державне та регіональне і призначене для забезпечення її рівноваги і сталого розвитку. Конкретні напрямки, форми та масштаби регулювання економіки визначаються характером і природою економічних, соціальних, екологічних та інших проблем у будь-якій країні.

Державне регулювання економіки в умовах сьогодення є системою типових заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, які здійснюють правомочні державні установи та суспільні організації з метою стабілізації та адаптації існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінилися.

Процес регулювання економіки потребує використання комплексу організаційних, економічних, фінансових і управлінських заходів як складових ефективної реалізації політики суспільного розвитку.

Основною метою сучасного державного регулювання економіки є її переведення на інтенсивний шлях розвитку з послідовним скороченням видатків на екстенсивне зростання і вкладень в інтенсифікацію ефективного використання вже створеного господарського потенціалу.

Об'єктом вивчення дисципліни є економічна система країни.

Предметом вивчення є напрями державного регулювання економічної системи країни.

Тому курс «Державне та регіональне управління» є невід'ємною складовою частиною процесу формування фахівця XXI ст.

Заплановані результати навчання

Знати:

- сучасні проблеми державного регулювання економіки та особливості світового досвіду його здійснення;
- методологічні засади державного регулювання економіки – мету, принципи, функції;

- засоби, сфери і об'єкти державного регулювання та його механізм;
- сутність і специфіку розмежування функцій державного регулювання за рівнями управління;
- закони, законодавчі акти і концептуальні підходи до створення державної системи економічного прогнозування та планування;
- значення соціально-економічних і науково-технічних програм державного рівня у процесі регулювання економіки.

Вміти:

- чітко, лаконічно, логічно послідовно відповідати на поставлені питання,
- самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення.

Викладання тем дисципліни проводиться у вигляді надання лекційного матеріалу з послідовним закріпленням навчального матеріалу на практичних заняттях шляхом формування здобувачами вищої освіти власних суджень щодо проблемних питань державного та регіонального регулювання соціально-економічних відносин.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється на практичних заняттях, на основі чого виставляється проміжний контроль, що є основою допуску до екзамену з навчальної дисципліни.

4. Практичні заняття

Розділ №1. «СУТНІСТЬ І МЕТОДОЛОГІЯ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ»

Практичне заняття №1.1

Тема роботи: «Економічна природа державного регулювання економіки»

Мета: з'ясувати сутність та призначення державного регулювання економіки та його складових.

План

1. Визначити сутність державного регулювання, його необхідність і практичне значення.
2. Розглянути історичний аспект зародження державного макроекономічного регулювання.
3. З'ясувати напрямки політики державного регулювання економіки.
4. Охарактеризувати роль держави у становленні та регулюванні економічної системи.
5. Надати характеристику економічним інтересам в системі державного регулювання економіки.

Питання для обговорення:

1. Що означає поняття «державне регулювання економіки»?
2. У чому полягає сутність кейнсіанського підходу?
3. Хто перший обґрунтував необхідність державного регулювання економіки?
4. Коли потрібне державне регулювання економіки?
5. У чому сутність теорії Лаффера?
6. Назвіть основні напрямки державної макроекономічної політики.
7. Хто є носіями економічних інтересів?
8. Які групи інтересів враховуються в процесі регулювання економіки?

Література: Л.1. с. 9-43; Л.2. с. 6-14; Л.3. с.3-26.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Ринкова економіка і державне регулювання»;
- «Економічна інтереси студента».

Практичне заняття №1.2

Тема роботи: «Світовий досвід регулювання економіки»

Мета: визначити особливості державного регулювання економіки в різних країнах.

План

1. Розглянути досвід державного регулювання економіки в окремих країнах.
2. З'ясувати вплив держави на науково-технічний розвиток.

3. Охарактеризувати політику регулювання соціальних процесів.
4. Визначити особливості державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для обговорення:

1. Які відмінності між регулюванням економіки еволюційним шляхом і шоковою терапією?
2. Які особливості організації планування економіки Франції?
3. Охарактеризуйте головні моделі науково-технічного розвитку.
4. Яка специфіка механізму регулювання економіки Японії?
5. У чому специфіка регулювання науково-технічного розвитку Японії?
6. Проаналізуйте особливості регулювання соціальних процесів у Швеції.
7. Які підходи до регулювання зовнішньоекономічної діяльності використовуються в світі?

Література: Л.1. с. 44-74.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Японське економічне диво »;
- «Соціально-економічні особливості економіки Швеції».

Практичне заняття №1.3

Тема роботи: «Структуруючі частини, цілі, сфери та принципи державного регулювання економіки»

Мета: розглянути особливості державного макроекономічного регулювання та його складові.

План

1. Визначити сутність критеріїв створення та ознаки системи державного макроекономічного регулювання.
2. Розглянути цілі та сфери державного регулювання економіки.
3. З'ясувати принципи державного регулювання економіки.

Питання для обговорення:

1. Які основні критерії визначення державного макроекономічного регулювання?
2. Назвіть ознаки системи державного макроекономічного регулювання.
3. У чому полягають особливості субстанційної, сутнісної та функціональної структурних підсистем державного макроекономічного регулювання?
4. Від яких чинників залежать цілі державного регулювання економіки?
5. Назвіть основні складові класичного «набору» цілей державного регулювання економіки.
6. Охарактеризуйте загальні принципи державного регулювання економіки.

Література: Л.1. с. 75-86; Л.2. с. 17-20; Л.3. с. 26-49.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Пріоритетні напрями державного регулювання економіки в Україні»;
- «Особливості макроекономічного регулювання пріоритетних сфер економіки в Україні».

Практичне заняття №1.4

Тема роботи: «Функції державного регулювання економіки та їх розмежування за рівнями управління»

Мета: визначити особливості функцій державного та регіонального регулювання економіки.

План

1. Розглянути базову форму діяльності уряду.
2. Визначити особливості захисту конкуренції та перерозподілу доходу як функції державного макроекономічного регулювання.
3. З'ясувати завдання та форми впливу держави на економічні процеси.
4. Сформулювати уявлення щодо державного рівня управління та його функцій.
5. Надати характеристику регіональному рівню управління та його функцій.
6. Визначити особливості регулювання діяльності підприємств.

Питання для обговорення:

1. Назвіть найважливіші функції уряду щодо підтримки господарської системи.
2. За рахунок розв'язання яких завдань уряд посилює та модифікує функціонування економіки?
3. Які заходи захисту конкуренції в Україні є доцільними?
4. Яких заходів повинен вжити уряд, щоб зменшити соціальну нерівність у суспільстві?
5. Що спричиняє виникнення монопольних структур?
6. У чому полягають основні завдання державних органів управління в реалізації функцій регулювання економіки?
7. Назвіть основні форми державного регулювання економіки.
8. Чим зумовлена потреба в розмежуванні функцій державного регулювання за рівнем управління?
9. Розкрийте особливості функцій на державному рівні управління економікою.
10. Які функції управління економікою доцільно застосовувати на регіональному рівні і в чому їх сутність?
11. Яка мета розроблення плану або бізнес-плану підприємства?

Література: Л.1. с. 87-100, 208-215; Л.2. с. 14-17.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Державне регулювання діяльності малого підприємництва в Україні»;
- «Функції органів місцевого самоврядування в Україні».

Практичне заняття №1.5

Тема роботи: «Інструменти державного регулювання економіки»

Мета: з'ясувати особливості використання інструментів державного регулювання економіки.

План

1. Розглянути Закони та законодавчі акти, що регулюють економіку.
2. Визначити особливості прогнозування та планування в забезпеченні державного регулювання економіки.
3. Сформулювати уявлення щодо порядку і вимог до розроблення державного плану.
4. Соціально-економічні та науково-технічні програми реалізації економічної політики держави.

Питання для обговорення:

1. Назвіть основні чинні закони України, що використовуються в регулюванні економіки.
2. У чому полягає сутність прогнозування та планування в забезпеченні державного регулювання економіки?
3. Розкрийте особливості забезпечення розроблення плану інформаційною базою.
4. Які вимоги висуваються до розроблення плану?
5. Охарактеризуйте функції соціально-економічних і науково-технологічних програм.

Література: Л.1. с. 216-225; Л.3. с. 26-49.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Державні програми соціально-економічного розвитку України»;
- «Державні програми науково-технологічного розвитку економіки України».

Практичне заняття №1.6

Тема роботи: «Методи державного регулювання економіки»

Мета: розглянути особливості методів державного регулювання економіки.

План

1. З'ясувати суть і класифікацію методів державного регулювання економіки.
2. Визначити особливості правових та адміністративних методів регулювання економіки.
3. Розглянути економічні методи державного регулювання суспільно-господарського розвитку.

4. Сформувати уявлення щодо способів державного регулювання економіки.

Питання для обговорення:

1. Що розуміють під методами державного регулювання економіки?
2. На які групи поділяються методи державного регулювання за формами впливу на суб'єкти ринку?
3. Назвіть найсуттєвіші відмінності між адміністративними і економічними методами державного регулювання.
4. У чому особливості правових і адміністративних методів регулювання економіки?
5. Що таке економічні методи регулювання?
6. Охарактеризуйте основні способи державного регулювання економіки.

Література: Л.1. с. 101-111; Л.2. с. 20-22.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Методи державного регулювання економіки в різних країнах»;
- «Оптимальне поєднання державних методів регулювання економіки».

РОЗДІЛ №2. «НОРМИ І ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ»

Практичне заняття №2.1

Тема роботи: «Норми і нормативи державного регулювання економіки»

Мета: з'ясувати сутність та особливості норм і нормативів державного регулювання економіки.

План

1. Сформувати уявлення щодо системи соціально-економічних норм і нормативів та принципи їх розрахунку.
2. Розглянути схему визначення основних параметрів нормативного планування соціальної інфраструктури.
3. Надати характеристику економіко-екологічним нормам та нормативам державного регулювання природокористування.

Питання для обговорення:

1. Які основні складові системи соціально-економічних норм і нормативів?
2. На чому ґрунтуються принципи розрахунку нормативів споживання товарів і надання платних послуг?
3. Проаналізуйте методи розроблення нормативів споживання товарів і надання платних послуг.
4. Назвіть основні етапи формування системи нормативних параметрів розвитку матеріальної бази соціальної інфраструктури.
5. Охарактеризуйте норми і нормативи, які використовують у регулюванні соціального розвитку.

6. У чому полягає особливість використання економіко-екологічних норм і нормативів у державному регулюванні окремих сфер природокористування?

Література: Л.1. с. 112-121.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Особливості соціально-економічних норм різних країн світу»;
- «Особливості міждержавного співробітництва у сфері природокористування».

Практичне заняття №2.2

Тема роботи: «Засоби державного регулювання економіки»

Мета: визначити значення, складові елементи та особливості засобів державного регулювання економіки.

План

1. З'ясувати сутність державного бюджету як головного засобу регулювання економіки.
2. Сформулювати уявлення щодо функцій місцевих бюджетів у регулюванні економічних відносин.
3. Визначити сутність та з'ясувати роль податків як засобу державного впливу на соціально-економічний розвиток країни.
4. Розглянути сутність ціни й цінового регулювання.
5. Сформулювати уявлення відносно державного регулювання цін.
6. Встановити як відбувається державне регулювання фондового ринку.
7. Визначити сутність та особливості державного замовлення як інструменту регулювання виробництва.
8. Надати характеристики миту і митним податкам в системі державного регулювання.
9. Визначити роль квот й ліцензій в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для обговорення:

1. Що таке державний бюджет?
2. Яке призначення державного бюджету в регулюванні економічних відносин в країні?
3. Яка структура бюджетних відносин?
4. На які рівні поділяються бюджетні відносини?
5. Назвіть методи бюджетного впливу на економіку.
6. Який Закон України визначає методологію використання бюджету?
7. Назвіть та охарактеризуйте найважливіші бюджетні показники.
8. Що таке місцеві бюджети та яка їх роль у регулюванні фінансових відносин?
9. У чому економічна сутність місцевих бюджетів?
10. Які бюджети відносяться до обласних?
11. Які елементи містять міжбюджетні відносини в Україні?

12. Що таке податок?
13. Яка роль податків в процесі державного регулювання економіки?
14. Назвіть види податків.
15. Назвіть та розкрийте сутність принципів оподаткування.
16. Який вплив здійснюють податки на регулювання економічних процесів в країні?
17. Що таке ціна?
18. Розкрийте сутність економічного змісту ціни.
19. Назвіть види цін?
20. Які функції виконують ціни?
21. Як намагалися регулювати ціни у минулому столітті?
22. Що таке і яка сутність спостереження за цінами?
23. Назвіть етапи розвитку фондового ринку в Україні.
24. Яке значення державного замовлення для регулювання виробництва?
25. Назвіть види мита та митних податків.
26. Назвіть та охарактеризуйте види ліцензій та квот.
27. Яку роль відіграють квоти і ліцензії у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності?

Література: Л.1. с. 122-159; Л.2. с. 42-61; Л.3. с. 169-183.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Динаміка і причини бюджетного дефіциту в Україні»;
- «Переваги та недоліки протекціоністських цін».

РОЗДІЛ №3. «СФЕРИ ТА ОБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ»

Практичне заняття №3.1

Тема роботи: «Особливості державного регулювання окремих сфер та об'єктів»

Мета: з'ясувати сутність та особливості державного регулювання окремих економічних сфер та об'єктів.

План

1. Надати характеристику виробничій діяльності як сфері державного регулювання.
2. Розглянути регулювання міжгалузевих і міжрегіональних пропорцій.
3. З'ясувати особливості державної підтримки малого підприємництва.
4. Сформулювати уявлення щодо фінансових ресурсів як сфери державного впливу.
5. Розглянути державний вплив на інноваційну діяльність, науку і науково-технічний прогрес.
6. Надати характеристику державному регулюванню іноземних інвестицій.

7. Визначити особливості державного регулювання доходів і соціального захисту населення.
8. З'ясувати вплив держави на розвиток соціальної інфраструктури.
9. Сформулювати уявлення щодо державного регулювання туристичної сфери.
10. Визначити ступінь державного регулювання ринку праці.
11. Розглянути державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для обговорення:

1. Які сфери охоплює державне регулювання?
2. Назвіть методи державного регулювання виробництва.
3. Яка сутність та мета державного регулювання виробництва?
4. Якими засобами забезпечується ефективність виробництва?
5. Чим зумовлюється міжгалузеве співвідношення?
6. Чим визначаються пропорції між промисловістю і сільським господарством?
7. Що передбачає економічна політика держави на галузевому рівні?
8. Що таке мале підприємництво і за якими критеріями воно визначається?
9. Назвіть переваги малого підприємництва в економіці країни.
10. Що зобов'язана робити держава для підтримки малого підприємництва?
11. Чим є фінансові ресурси за своєю сутністю?
12. Що впливає на обсяг фінансових ресурсів?
13. Яке значення інновацій для розвитку економіки?
14. Назвіть стимули державного регулювання в науковій та науково-технічній діяльності.
15. Що відносять до системи стимулів інноваційного процесу?
16. Назвіть види іноземних інвестицій?
17. Які існують правила проникнення іноземного підприємницького капіталу в національну економіку?
18. Яке призначення державного регулювання доходів?
19. Які елементи включає державне регулювання доходів населення?
20. Назвіть особливості сучасного розвитку соціальної інфраструктури.
21. Яка мета державного регулювання соціальної сфери?
22. Назвіть напрямки державного регулювання торгівлі.
23. Які особливості і пріоритети розвитку освіти і культури в Україні?
24. Що є об'єктами державного регулювання туристичної сфери?
25. Які заходи передбачає державне регулювання туристичної сфери?
26. Назвіть складові механізми державного регулювання туристичної сфери на місцевому рівні.
27. Якими засобами здійснюється державне регулювання підприємств харчування?
28. Що таке ринок праці і яке його значення?
29. Якими засобами держава регулює ринок праці?
30. Що є визначальними напрямками прямого економічного впливу держави на ринок праці в Україні?
31. Яке призначення зовнішньоекономічної політики?
32. Яке основне завдання зовнішньоекономічної політики?

33. Назвіть інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

34. Якими законами регулюється зовнішньоекономічна діяльність в Україні?

Література: Л.1. с. 160-193; Л.2. с. 81-97, 106-114; Л.3. с. 141-169, 196-211.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Особливості державного регулювання сфери туристичних послуг в різних країнах»;
- «Особливості державного регулювання ринку праці в Україні».

Практичне заняття №3.2

Тема роботи: «Державне регулювання охорони природи та природокористування»

Мета: розглянути сутність та особливості державного регулювання окремих економічних сфер та об'єктів.

План

1. З'ясувати сутність природного середовища як об'єкта державного регулювання.
2. Розглянути національний рівень державного регулювання охорони природи та природокористування.
3. Визначити особливості регіонального рівня управління охороною природи та природокористуванням.
4. Сформулювати уявлення відносно ролі місцевого рівня управління природоохоронною діяльністю.

Питання для обговорення:

1. Чому природне середовище є сферою державного регулювання?
2. Назвіть функції регулювання охорони природи та управління природокористуванням, що здійснюються на державному рівні.
3. Які функції управління природокористуванням належать до регіонального рівня?
4. У чому специфіка місцевого рівня управління природоохоронною діяльністю?

Література: Л.1. с. 194-207; Л.2. с. 115-122; Л.3. с. 211-221.

Практичні ситуації

Напишіть доповідь на тему (на вибір):

- «Стан та особливості використання природних ресурсів в Україні»;
- «Виконання екологічних норм та нормативів на державному та регіональному рівнях».

5. Рекомендовані навчально-методичні матеріали для вивчення навчальної дисципліни

1. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. – К.: Вікар, 2003. 262 с.
2. Третяк Г.С. Державне регулювання економіки та економічна політика: Навчальний посібник. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 128 с.
3. Ушакова Н.Г. Державне регулювання економіки: Навчально-методичний посібник. – Х.: ХДУХТ, 2014. 225 с.